

УДК 316.012 (316.6)

doi: 10.15421/17177

Мовна спільнота як агент соціалізації індивіда

Г.В. Ляхович

galinalyakhovich23@gmail.com

Київський національний університет імені Т. Шевченка,
01033, Київ, вул. Владимирська, 60

У представлений статті автор аналізує соціологічні параметри поняття «мовна спільнота» в контексті мовної ситуації в Україні. Дослідження проблематики поняття мовна спільнота на соціологічному рівні наразі потребує виваженого структурування та ретельного осмислення.

У статті пропонується аналіз робіт вітчизняних і закордонних соціологів, які намагались виявити механізми та чинники становлення молодого особистості, її соціальну обумовленість. Однак соціологічний аналіз поняття мовна спільнота не був представлений у роботах дослідників, тому метою роботи є розкриття соціологічного змісту поняття «мовна спільнота» в контексті наукових доробок таких дослідників, як П. Бергер, Т. Лукман, Дж. Гамперц, У. Вайнрайх. У статті пропонується аналіз робіт вітчизняних та зарубіжних дослідників у сфері соціолінгвістики, соціології мови на основі спільних рис в тлумаченнях поняття мовної спільноти. Обґрунтовано роль мовної спільноти у конструюванні соціального простору в контексті теорії П. Бергера та Т. Лукмана.

Охарактеризовано у статті соціологічний підхід до пояснення мовної спільноти як агента соціалізації індивіда. Автор вважає, що поняття перебуває у зв'язку з категоріями мовна ситуація, мовна ідентичність, мовні процеси. Осмислено стан мовної спільноти залежно від статусу мов у суспільстві.

Ключові слова: вибір мови; мовна поведінка; мовна практика; мовна ідентичність; спільнота

Language community as an agent of individual's socialization

G.V. Liakhovich

galinalyakhovich23@gmail.com

Taras Shevchenko national university of Kyiv,
60, Vladimirska Str., Kyiv, 01033, Ukraine

In situations of a large variety of coordination in sociocultural processes, the use of the term «linguistic community» lacks the classical interpretation. In the current environment study these concept become practical value and require new tools. The classic interpretation of community makes it impossible to define linguistic community in terms of different scientific approaches and sciences using the common denominator: language and society. The term «linguistic community» often appears in scientific research in linguistics, ethnology and other sciences. Research on the concept of linguistic community sociological level requires a careful structuring and careful reflection.

Growing interest in contemporary sociological thought to the issue of constructing social space necessitates individual sociological study linguistic community as an agent of socialization of the individual. The definition of the language communities in the sociological aspect allows to focus on the object and the subject field of science. The sociological aspect of language community as an agent of socialization helps individuals better understand the social phenomenon, referring to the linguistic representation.

This article outlines basic sociological parameters linguistic community. Chart sociological parameters linguistic community manifested in two dimensions - in language practice (the choice of language education, the level of language competence, etc.) and through the relationship with language (mother tongue, language as a symbol, ethnicity, language, prestigious language, etc.). The authors considers that the notion is interlinked with the categories of linguistic situation, linguistic identity, linguistic picture of the world and linguistic processes.

In the article the analysis of the works of national and foreign researchers in sociolinguistics, sociology of language based on a common interpretation of the language community. Characterized the role of linguistic community in the construction of social space in the context of the theory P. Berger and T. Lukman. Also the paper presents the analysis of the works of domestic and foreign social scientists who have studied the mechanisms and factors of a young person, her social conditioning.

Sociological approach to the explanation of linguistic community as an agent of socialization of the individual is characterized. The authors considers that the notion is interlinked with the categories of linguistic situation, linguistic identity, linguistic picture of the world and linguistic processes. The paper interprets the state of linguistic community depending on the state of languages in society.

Keywords: language choice; linguistic behavior; language practice; linguistic identification; community

Цитування даної статті: Ляхович Г.В. Мовна спільнота як агент соціалізації індивіда / Г.В. Ляхович // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 1(141). – С. 42-47

Citation of this article: Liakhovich, G.V., 2017. Movna spil'nota yak ahent sotsializatsiyi indivyda [Language community as an agent of individual's socialization]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 1(141), 42-47 doi:10.15421/17177 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 19.11.2016

Языковое сообщество как агент социализации индивида

Г.В. Ляхович

galinalyakhovich23@gmail.com

*Киевский национальный университет имени Т. Шевченко,
01033, Киев, ул. Владимирская, 60*

В представленной статье автор анализирует социологические параметры понятия «языковая общность» в контексте языковой ситуации в Украине. Исследование проблематики понятия языковое сообщество на социологическом уровне сейчас нуждается в взвешенного структурирования и тщательного осмысления.

В статье предлагается анализ работ отечественных и зарубежных социологов, которые пытались выявить механизмы и факторы становления молодой личности, ее социальную обусловленность. Однако социологический анализ понятия языковая общность не был представлен в работах исследователей, поэтому целью работы является раскрытие социологического содержания понятия «языковая общность» в контексте научных разработок таких исследователей, как П. Бергер, Т. Лукман, Дж. Гамперц, В. Вайнрайх. В статье предлагается анализ работ отечественных и зарубежных исследователей в области социолингвистики, социологии языка на основе общих черт в толкованиях понятия языковой общности. Обоснована роль языковой общности в конструировании социального пространства в контексте теории П. Бергера и Т. Лукмана.

Охарактеризован в статье социологический подход к объяснению языковой общности как агента социализации индивида. Автор считает, что понятие находится в связи с категориями языковая ситуация, языковая идентичность, языковые процессы. Осмыслено состояние языковой общности в зависимости от статуса языков в обществе.

Ключевые слова: выбор языка; речевое поведение; языковая практика; языковая идентичность; сообщество

Постановка проблеми. Процес входження індивіда в соціальну спільноту, активне включення його в суспільні відносини як суб'єкта, тобто процес соціалізації особистості, є найважливішою функцією будь-якого суспільства. Масштабність соціального і культурного досвіду, який необхідно засвоїти індивіду для того, щоб реалізувати себе в суспільстві, і обумовлює безперервність соціалізації. В процесі соціалізації відбувається формування особистості як члена відповідних соціальних спільнот; адаптація до виконання соціальних ролей, а також набуття нових індивідуальних якостей.

Множинність соціального позиціонування студентської молоді провокує сучасна соціокультурна та мовна ситуація, яка відрізняється тим, що молодь може належати до різних соціальних, мовних спільнот, перебуваючи то в одній, то в іншій. Ці фактори породжують специфічність мовної спільноти в контексті, стан якої потребує вивчення, а не навішування ярликів. Попри поширюваність терміну упродовж останнього десятиліття його смислова наповнюваність часто залишається суперечливою і суб'єктивною. Зокрема, аналіз змісту поняття мовна спільнота на соціологічному рівні наразі потребує виваженого структуривання та ретельного осмислення. Соціологія мови дає можливість такого аналізу, адже розширює розуміння ідентичності до взаємодії індивіда з суспільством, де точкою відліку є соціальна спільнота.

Аналіз досліджень і публікацій. Зростання інтересу в сучасній соціологічній думці до питання конструювання соціального простору індивіда зумовлює необхідність дослідження агентів соціалізації. Методологічна єдність різних дослідників з приводу того що таке соціалізація в принципі змінюється на повну розбіжність поглядів з приводу того як вона здійснюється. Теоретичною основою стали праці як класиків, так і сучасників соціологічних студій, які у

своїх роботах намагались виявити механізми та чинники становлення молодого особистості, її соціальну обумовленість: М. Вебер, П. Сорокін, Т. Парсонс, Н. Смерз, П. Бергер, М. Мід. На сьогоднішній день існують різні точки зору на даний процес. Переважна більшість авторів дотримується думки, що призначенням процесу соціалізації є засвоєння індивідом знань та цінностей, правил та норм, механізмів та засобів соціальної дії, що вироблені культурою суспільства, до якого він належить [2] Враховуємо також, що в соціології мови превалує підхід, в основі якого перебуває не соціальна структура, а індивідуальні ідентичності, які контактують і взаємодіють між собою. Однак соціологічний аналіз поняття мовна спільнота у проекції на мовну проблематику не був представлений у роботах дослідників, позаяк їх цікавили або виключно лінгвістичні моменти, або психоаналітичні, або філософські.

Мета дослідження – розкриття соціологічного змісту поняття «мовна спільнота», а завдання: дослідити самоідентифікацію особи з мовною спільнотою та вибір мови як ознаки належності до мовної спільноти/групи на прикладі студентства.

Виклад основного матеріалу. В даній статті найбільш плідною є позиція, що розвивається в рамках ідеї соціального конструювання реальності [2], де соціалізація розглядається як соціальне конструювання. Біографія індивіда – це послідовні життєві фази, кожна з яких має різне значення в процесі соціалізації. З позиції соціального конструктивізму, все, що ми вважаємо існуючим, реальним, цінним, гідним для наукового або духовного осягнення, конструється завдяки мові у відносинах з іншими людьми. Ключовими для даного напрямку стають поняття спільноти, відносин між людьми, мови, соціальних практик.

У своїй роботі «Соціальне конструювання реальності» П. Бергер і Т. Лукман зазначають, що індивід ідентифікує себе з тими чи іншими соціальними гру-

пами або позиціями на підставі власних уявлень про всю структуру позицій [2, с. 202]. Процес ідентифікації є функцією самоопису, самовизначення, надання суб'єктності тим, хто ідентифікується, вироблення певної системи цінностей. В даному контексті правомірно говорити про значущість для людини цінності досягнення бажаної статусної позиції, що визнається й символічно оцінюється членами певної спільноти, авторитетними для індивіда, що, згідно з П. Бергером і Т. Лукманом, є «головними агентами підтримки суб'єктивної реальності в індивідуальному житті» [2, с. 203].

У даному випадку сфокусуємо увагу на такій соціальній групі, як студенти. Саме молодь є особливою соціальною категорією, позаяк це не тільки соціально-демографічна та соціально-статусна група, але й соціокультурна спільнота, якій притаманна специфічна система цінностей, моделей поведінки тобто власна субкультура, яка детермінує відносну гомогенність цієї спільноти. По суті молодь є диференційованою спільнотою, що обумовлюється різним соціальним походженням представників, різним обсягом економічного, культурного та соціального капіталу батьківської родини, мовними перевагами, субкультурними відмінностями (наприклад, молодь конкретного ВНЗ, молодь певного регіону). Сучасними дослідниками студентство з позицій конструктивістського підходу розглядається, перш за все, як «матриця розподілених між групами й колективами значень і символів, що впливають на дії людей, обумовлюють ці дії».

Дослідниця А.І. Ковальова пропонує розглядати соціалізаційну траєкторію сучасної молоді людини в декількох зрізах: 1) вплив зовнішнього середовища, 2) суб'єктність і 3) диспозиція особистості в процесі соціалізації [7, с. 114]. В даній тезі підкреслюється активна позиція самого індивіда. Однак у процесі соціалізації також бере участь все оточення індивіда, які є агентами соціалізації (люди, соціальні інститути, спільноти), що забезпечують процес формування мовної поведінки особистості та як результат мовної ідентичності.

В даному випадку потужним агентом соціалізації є мовна спільнота або за Дж. Гамперцом мовне суспільство [4]. Автор визначає його як соціальну групу, одномовну або багатомовну, єдність якої підтримується частотою різних типів соціальних взаємодій і яке відокремлене від оточуючих сфер слабкістю своїх зв'язків з ними [4, с. 190]. Залежно від рівня абстракції, якого ми хочемо досягти, мовні суспільства можуть складатися з невеликих груп, члени яких пов'язані особистими контактами, або поширюватися на значні території.

Розглядаючи поняття мовна спільнота, ми ґрунтуємо свої міркування на розумінні мови відповідно до «Всесвітньої декларації мовних прав», згідно з якою «усі мови є виявом колективної ідентичності і особливого способу сприйняття та відображення дійсності. Вони є знаряддям згуртування, ідентифікації, спілкування та творчого самовираження» [1, с. 52].

Якщо спробувати дати визначення мовній спіль-

ноті, то це спільнота, що формується на засадах мовної, етнічної, національно-культурної ідентичності та об'єднує різних за чисельністю груп – від цілої країни до так званих малих соціальних груп (наприклад, сім'ї, спортивної команди, студентської академії), які в умовах полікультурного суспільства використовують або визнають як рідну мову певного етносу [6].

Ідентичність з мовною спільнотою може коригуватися залежно від різних факторів. Тобто одночасно мовна особистість може належати до двох мовних спільнот, але ідентифікуватиме себе найчастіше з однією. Як стверджує Б. Ажнюк, «доводиться зіштовхуватися з тим, що сама мовна спільнота не завжди виявляє зацікавленість у збереженні своєї мови» [1, с. 53]. За умов майже рівного володіння мовами перемикання мовних кодів часто відбувається неконтрольовано, безвідносно до комунікативних сфер. Тому в цьому контексті питання: до якої мовної спільноти належать ситуативні білінгви? – залишається особливо суперечливим. Ключовими параметрами є стан мовної свідомості ситуативного білінгва, а також мотиви практичного білінгвізму:

1) обидві мови використовуються через певні соціальні та комунікативні обставини;

2) обидві мови використовуються через інтерферентне ставлення до мов.

Мовну спільноту як агента соціалізації можна розглянути на прикладі молоді, а саме студентства. У. Вайнрайх пише в одній зі своїх робіт: «...середовище оточення може закріплювати навіть за кожною мовою певні теми і типи співрозмовників єдиним для всієї групи способом. В одних суспільствах двомовність знаходиться під підозрою, в інших оточена повагою. В одних суспільствах переключення з мови на мову допускається, в інших – засуджується» [3, с. 55].

Потрапляючи в освітнє середовище молодь вчиться пристосовувати свою мову до цілей спілкування, до соціальних і психологічних умов, до тих ролей, які вони виконують по відношенню до оточуючих людей. Мовне середовище в університеті є не тільки загальнокультурним фоном, а й інструментом пізнання навколишнього світу і соціуму. Система цінностей, інтересів особистості, її соціальні риси обумовлені тим мовним та культурним середовищем, в якій сталася її соціалізація.

З позицій соціології мови соціалізація індивіда в студентському суспільстві не втрачає наукової значущості, оскільки мова – потужний чинник соціалізації. Важливість вищої освіти пояснюється тим, що освіта не лише дає людині навички та уміння роботи за певною спеціальністю, але і передає індивідові соціокультурні цінності, культуру суспільства, що сприяє успішній інтеграції в соціумі. Окрім цього, щойно індивід потрапляє в сферу студентського життя, у нього починається новий процес соціалізації – навчитись існувати в різноманітному колективі, де присутні люди різних соціальних класів, етнічних груп, мовних спільнот. Це також позначається на зміні життєвих пріоритетів, мовної поведінки та інших засобів самопрезентації.

Якщо розглядати студентів як мовну спільноту, то її специфіка полягає в тому, що неформальна поведінка студентів є процесом конструювання себе, своєї ідентичності, іншими словами, як частина процесу самопрезентації. Академічне середовище формує специфічні категорії сприйняття та оцінки, за допомогою яких молодь ідентифікує себе по відношенню до соціальних вимірів сучасності. Враховуючи те, що молодь активно реагує на зазначені обставини, можна припустити, що це значним чином позначається на її ідентичності: ідентифікація з тією чи іншою мовою, яка формується в освітньому просторі, розширює діапазон можливостей сучасної молоді, або навпаки обмежує їх.

Прикметним видається твердження дослідника В. Лабова щодо мовної спільноти. Він зазначив, що «мовну спільноту визначає не спільна мовна поведінка, а радше сукупність спільних норм, які простежуються в їхній поведінці, узгодженні абстрактних схем варіації» [9, с. 120]. Очевидно, саме в такій ситуації ключовим ідентифікатором належності до україномовної чи російськомовної спільноти є ставлення до мов та фактор мовної ідентичності.

Крім того, мовна поведінка великої кількості студентів перебуває в ситуації контактного білінгвізму. Яскравою ілюстрацією цього є мовна ситуація. По всій Україні українську мову практикують 63,1% громадян, російську – 63,7% [6, с. 38]. Це дає підстави твердити, що «українське суспільство складається з трьох великих мовних спільнот: україномовних, російськомовних та білінгвів» [6, с. 38]. Проте використання двох чи більше мов у мовній практиці індивідів не є вичерпним аргументом для кваліфікації білінгвів як окремої мовної спільноти. В різних обставинах двомовна особистість належатиме до однієї з двох спільнот.

У даній статті нас цікавлять наступні соціокультурні аспекти у студентства: соціалізація та самопрезентація, здатність до інтерпретації інформації.

Соціалізація є важливим кроком на шляху до формування особистості студента. Людина, разом із вищою освітою отримує і здатність до інтерпретаційної діяльності – так вона розуміє смислову інформацію в різних соціальних ситуаціях, усвідомлює інших як представників соціуму і починає усвідомлювати себе.

Ключову роль в цьому процесі відіграє ідентифікація через мову. Самоідентифікація мовної групи може мати дві різні підстави:

1. група, ідентифікуючи себе, може відштовхуватися від усього чужого, відокремлювати свою мову від всіх інших мов.

В даному випадку роль мови в самоідентифікації безсумнівна, при цьому мова виступає як зовнішня поведінка, і вже відштовхуючись від цієї зовнішньої поведінки, група ідентифікує себе.

2. В іншому випадку група ідентифікує себе, виходячи з якої-небудь ознаки (ознак), які притаманні саме мові цієї групи.

Самоідентифікація з мовною спільнотою відбувається завдяки ототожненню себе з певною мовою через мовну належність, соціокультурний та історич-

ний контекст. Важливу роль відіграє сукупність національно-етнічних символів, знаків. Мова групи є гарним ідентифікатором, оскільки спосіб вербалізації комунікації відображає ціннісні й моральні критерії. Таким чином, людина, потрапивши до нової соціальної групи (студентської), ідентифікує себе через мову представників мовних спільнот, які її оточують.

Вербальний аспект самопрезентації у студентському середовищі відіграє дуже важливу роль, оскільки мова студентів має кодифікуючий характер та реалізує функцію мовної «моди». З метою правильної самопрезентації, індивідові необхідно правильно й адекватно усвідомити пріоритети суспільства, манеру їх вербальної і невербальної реалізації в комунікації. Таким чином, можна говорити про мовне виконання індивідом своєї соціальної ролі студента.

Інтерпретація інформації як соціокультурний аспект студентства є важливим для визначення студентів як мовної спільноти. Це викликано тим, що людина формує свою манеру поведінки (від чого залежить і вербалізація її мови як способу самопрезентації), виходячи з правильності інтерпретації отримуваної від суспільства інформації залежно від контексту. Тобто, людина аналізує інформацію, яку отримує, в комунікації із членами суспільства й, інтерпретуючи її, може зробити висновки про характер суспільства і його особливості.

Належність індивіда до мовної спільноти частково простежується за функціональним переважанням мови в мультилінгвальному середовищі. У цьому аспекті важливим критерієм належності до мовної спільноти є сфера і середовище використання мови представниками цих спільнот:

- 1) всередині спільноти: особа проживає в локальному мовному середовищі і мова фактично не має функціональних обмежень для повсякденного використання, проте поза певним мовним ареалом функціональні можливості мови для індивіда стають обмеженими;

- 2) поза межами мовної спільноти, з представниками інших мовних спільнот: особа проживає в бі-/мультилінгвальному середовищі, однак мова зрозуміла представникам інших спільнот через близьку спорідненість мов або через територіальний білінгвізм.

Соціальне спілкування всередині мовної спільноти може розглядатися в термінах функціональних ролей. Функціональна роль – це «образ дій, запропонований індивіду у суспільстві». Кожна роль характеризується деякими доступними для сприйняття «атрибутами», які проявляються в такому типі рольової поведінки, як мовна поведінка. З іншого боку, вона характеризується назвами ролей типу студент, вчитель, в яких міститься попередня інформація про характер очікуваної мовної поведінки. Звісно, рольова поведінка змінюється в залежності від контексту ситуації або оточення. Цікавим тлумаченням Дж. Гамперца сукупності властивих мовному суспільству ролей є «матриця спілкування». Він припускає, що кожна роль має якийсь код або субкод, який є нормою рольової поведінки [4, с. 185].

Залежно від соціальної зумовленості мовної поведінки можна виділити кілька типів переходу сту-

дента з однієї мовної спільноти в іншу. Зумовленість такого вибору може бути:

1. об'єктивною – рідна мова не поширена в соціумі;

2. суб'єктивною – вибір мови, спричинений психологічними детермінантами: намаганням пристосуватися, не виділятися, прижитися в новому середовищі.

В обох випадках перехід з однієї мови на іншу є спробою віднайти комфортну мову, проте в одному випадку такий вибір зумовлений необхідністю, в іншому – свідчить про низький рівень мовної свідомості та мовної стійкості.

Висновки. Зростання інтересу в сучасній соціологічній думці до питання конструювання соціального простору індивіда зумовлює необхідність соціологічного дослідження мовної спільноти як агента соціалізації індивіда.

У даній статті окреслено основні соціологічні параметри мовної спільноти у зв'язку з дотичними категоріями, що є вирішальними ознаками сутності поняття. Діаграма соціологічних параметрів мовної спільноти виявляється у двох вимірах – через мовну практику (повсякденне спілкування, вибір мови освіти, вибір мови інформації, рівень мовної компетенції тощо) та через ставлення до мови (рідна мова, мова як символ, етнічна мова, престижна мова тощо). В даному контексті варто зосередити увагу на двох аспектах:

- мовна спільнота як вираження способу життя соціальної групи;
- мовна спільнота як простір соціально-маркова-

них стилів, відносини між якими відтворюють структуру соціальних відносин та інституційні зв'язки.

Мова не обслуговує, мова не функція, мова – не декорація, мова це перш за все поле вибору, де ми у приватних бесідах та публічних практиках окреслюємо свою ідентичність. Мовна спільнота виникає в процесі вибору мови в мультилінгвальної ситуації, в якій мова виступає об'єднуючим чинником, а критерієм виділення в кожному випадку повинні бути спільність соціального життя та наявність регулярних комунікативних контактів.

Фундаментом мовної спільноти в мультилінгвальної ситуації є ставлення до певної етнічної мови. Мовний вибір, а також самоідентифікація з мовною спільнотою зумовлена сукупністю чинників соціального, політичного та психологічного характеру, серед яких насамперед мовна ситуація і мовне середовище, рівень мовної самосвідомості, престиж мови.

Мовна практика індивіда як представника мовної спільноти є повсякденною або функціонально обмеженою певним комунікативним середовищем, залежить від параметрів комунікативного акту, від соціальної ситуації, комунікативних сфер. Це визначає якісний рівень належності до мовної спільноти, рівень інтегрованості мовної особистості в мовне середовище. До факторів, що впливають на збереження стабільності мовної спільноти, відносимо: 1) кількісний та якісний склад спільноти; 2) мовна спільнота; соціологічні параметри та статус; 3) потужність мови; 4) соціокультурне та інформаційне середовище; 5) політичну ситуацію та мовну політику; 6) етнічну та мовну свідомість.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Ажнюк Б.М. «Всесвітня декларація мовних прав»: український контекст [Текст] / Б.М. Ажнюк // Соціолінгвістичні студії. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – С. 51–57.
2. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания [Текст] / П. Бергер, Т. Лукман. – М.: Медиум, 1995. – 120 с.
3. Вайнрайх У. Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования [Текст] / У. Вайнрайх. – К: Вища школа, 1979. – 264 с.
4. Гамперц Дж. Дж. Типы языковых обществ [Электронный ресурс] / Дж. Дж. Гамперц // Новое в лингвистике. – Вып. VII. Социолінгвістика. – М., 1975. – С. 182–198. – Режим доступа: <http://www.philology.ru/linguistics1/gumperz-75.htm>. – Название с экрана.
5. Гамперц Дж. Дж. Об этнографическом аспекте языковых изменений [Электронный ресурс] / Дж. Дж. Гамперц // Новое в лингвистике. – Вып. VII. Социолінгвістика. – М., 1975. – С. 299–319. – Режим доступа: <http://www.philology.ru/linguistics1/gumpeiz-75a.htm>. – Название с экрана.
6. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: аналіз і рекомендації [Текст] / за ред. Ю. Бестерс-Дільгер. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 363 с.
7. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики [Текст] / Г. Мацюк. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 212 с.
8. Масенко Л.Т. Нариси з соціолінгвістики [Текст] / Л.Т. Масенко. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 243 с.
9. Labov. W. Sociolinguistic Patterns [Text] / W. Labov. – Oxford, 1972. – 344 p.
10. Mead H.G. Mind, self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist / Ed. by Charles W. Morris. – Chicago: The University of Chicago Press, 1967. – 440 p.

REFERENCES:

1. Azhnyuk, B. M., 2010. Vsesvitnya deklaraciya movnyx prav: ukrayinskyj kontekst [Universal Declaration of Linguistic Rights: Ukrainian context]. 51–57// Kiev, Vydavnychy Dim Dmytra Buraho (in Ukrainian).
2. Berger, P., Lukman T., 1995. Social'noe konstruirovanie real'nosti. Traktat po sociologii znanija [Social Construction of Reality. A treatise on the sociology of knowledge]. 120. Medium, Moscow (in Russian).
3. Vaynrayh ,W., 1979 Jazykovye kontakty. Sostojanie i problemy issledovaniya [Language contacts. Status and research problems]. 264. Vyshcha shkola, Kiev (in Russian).
4. Gumperz, J. J., 1975. Tipy jazykovykh obshchestv [Types of language communities]. Access mode: [Http://www.philology.ru/linguistics1/gumperz-75.htm](http://www.philology.ru/linguistics1/gumperz-75.htm).
5. Gumperz, J. J., 1975. Ob jetnograficheskom aspekte jazykovykh izmenenij [On the ethnographic aspect of language change]. Access mode: [Http://www.philology.ru/linguistics1/gumpeiz-75a.htm](http://www.philology.ru/linguistics1/gumpeiz-75a.htm).
6. Besters-Dilger, Yu., 2008. Movna polityka ta movna sytuaciya v Ukrayini: Analiz i rekomendaciyi [Language policy and language situation in Ukraine: Analysis and Recommendations]. 363, Vyd. dim «Kyievo-Mohylyans'ka akademiya», Kiev (in Ukrainian).
7. Macyuk, G., 2009. Prykladna sociolingvistyka. Pytannya movnoyi polityky [Applied sociolinguistics. The issue of language policy]. 212. Vyd. tsentr LNU im. I. Franka, Lviv (in Ukrainian).
8. Masenko, L. T., 2010. Narysy z sociolingvistyky [Essays on sociolinguistics]. 243. Vyd. dim «Kyievo-Mohylyans'ka akademiya», Kiev (in Ukrainian).
9. Labov., W., 1972. Sociolinguistic Patterns. 344. Oxford (in English).
10. Mead, H. G., 1967. Mind, self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist. 440. The University of Chicago, Chicago. (in English).